

KIELIASIAIN NEUVOTTELUKUNTA
DELEGATIONEN FÖR SPRÅKÄRENDEN

Toimintakertomus vuodelta 2017

1. Neuvottelukunnan kokoonpano

Kieliasiaain neuvottelukunta on asiantuntija- ja valmisteluelin, jolla kielilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (433/2004) 3 §:n mukaan on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään kaksitoista muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Neuvottelukunnassa tulee olla edustettuna ainakin oikeudellinen, sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja sivistystoimen, ulkomaalais- ja maahanmuuttoasioiden, kunnallishallinnon sekä kielenhuollon tai kielentutkimuksen asiantuntemus.

Valtioneuvosto asetti 17.3.2016 neljännen kieliasiaain neuvottelukunnan toimikaudeksi 1.4.2016–31.3.2020.

Kieliasiaain neuvottelukuntaan kuuluivat vuonna 2017 Pirjo Hiidenmaa, FT, Tietokirjallisuuden ja – kirjoittamisen professori, Helsingin yliopisto (puheenjohtaja), Markku Suksi, S.J.D, VTT, julkisoikeuden professori, Åbo Akademi (varapuheenjohtaja), Kaisa Alanne, johtaja, Kuurojen liitto ry (varajäsen: Salli Kankaanpää, kielenhuolto-osaston johtaja, Kotimaisten kielten keskus), Göran Honga, johtaja, Vaasan sairaanhoitopiiri (Timo Keistinen, lääkintöneuvos sosiaali- ja terveysministeriö), Pasi Saukkonen, erikoistutkija, dosentti, Helsingin kaupungin tietokeskus (Annika Forsander, kehittämispäällikkö, työ- ja elinkeinoministeriö), Liisa Pohjolainen, opetustoimen johtaja, Helsingin kaupunki (Satu Pessi, puheenjohtaja, Suomen ruotsinopettajat ry), sekä Linnéa Henriksson, VTL, yliopisto-opettaja Åbo Akademi (Christoffer Masar, kaupunginjohtaja, Kauniaisten kaupunki).

Neuvottelukunnalla on pysyviä asiantuntijoita, jotka Saamelaiskäräjät, Suomen Kuntaliitto, Svenska Finlands folkting ja

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ovat nimittäneet. Saamelaiskäräjien uutena asiantuntijana on Saamelaiskäräjien kielineuvoston puheenjohtaja Neeta Jääskö ja hänen varajäsenenään kielineuvoston varapuheenjohtaja Magreta Sara, Suomen Kuntaliiton asiantuntijoina ovat tutkimusjohtaja Marianne Pekola-Sjöblom ja johtaja Kristina Wikberg, Folktingetin asiantuntijana on pääsihteeri Markus Österlund ja yhdenvertaisuusvaltuutetun asiantuntijana yhdenvertaisuusvaltuutettu Kirsi Pimiä.

Neuvottelukunnan sihteereinä toimivat oikeusministeriön tehtävään määräämät virkamiehet: kieliasiaainneuvos Corinna Tammenmaa (pääsihteeri) ja ylitarkastaja Maria Soininen (sihteeri).

2. Neuvottelukunnan toiminta vuonna 2017

Kokoukset

Kieliasiaain neuvottelukunta kokoontui vuonna 2017 kaksi kertaa.

Vuoden ensimmäinen neuvottelukunnan kokous pidettiin 28.2.2017. Kokouksessa neuvottelukunnalle esiteltiin luonnos hallituksen kertomukseksi kielilainsäädännön soveltamisesta 2017 (myöh. hallituksen kielikertomus 2017), jonka sisällöstä, tarkoituksesta ja rajauksesta käytiin keskustelua. Todettiin, että kyseessä on seurantakertomus, jonka näkökulma on ensisijaisesti taaksepäin katsova, mutta johon voidaan sisällyttää myös tulevaisuuden haasteita. Kokouksessa hyväksyttiin neuvottelukunnan toimintakertomus vuodelta 2016 sekä toimintasuunnitelma vuodelle 2017. Kokouksessa keskusteltiin myös kieliasiaien neuvottelupäivän 2017 järjestelyistä ja neuvottelukunnan kokouskäytännöistä. Lisäksi keskusteltiin kansalliskielistrategian toimintasuunnitelmasta, sote-uudistuksesta sekä saamen kielilain muutosesityksestä.

Neuvottelukunnan toinen kokous järjestettiin 3.10.2017 heti samana päivänä järjestetyn kieliasiaien neuvottelupäivän jälkeen. Kokouksessa käytiin palautekeskustelu neuvottelupäivästä ja sen kehittämistä. Neuvottelupäivää pidettiin kokonaisuudessaan onnistuneena, mutta jatkossa olisi hyvä vielä enemmän kiinnittää huomiota siihen, että puheenvuoroissa pysytään aiheessa. Kokouksessa keskusteltiin neuvottelupäivää koskevasta julkilausumasta ja viimeisteltiin sen sisältö. Keskusteltiin myös neuvottelukunnan vuoden 2018 toimintasuunnitelmasta. Lisäksi kuultiin tilannekatsaus hallituksen kielikertomuksen 2017 valmistelusta ja aikataulusta.

Kokouksissa neuvottelukunta kuuli neuvottelukunnan jäsenten ja asiantuntijoiden sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden alustuksia tai puheenvuoroja kielellisten oikeuksien toteutumisesta eri asiakokonaisuuksissa seuraavasti:

- ylitarkastaja Vava Lunabba oikeusministeriöstä esitteli molemmissa kokouksessa hallituksen kielikertomuksen 2017 sisältöä ja kertoi sen valmisteluaikataulusta;
- neuvottelukunnan pääsihteeri, kieliasiainneuvos Corinna Tammenmaa oikeusministeriöstä esitteli kansalliskielistrategian toimintasuunnitelmaa ja kertoi sote-uudistuksen tulevista vaiheista.

Neuvottelukunnan toiminnan painopisteet

Toiminnan painopisteitä vuonna 2017 olivat kielellisten oikeuksien toteutuminen ja kieliolot sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä maakuntahallinnossa. Neuvottelukunta avusti oikeusministeriötä hallituksen kielikertomuksen 2017 valmistelussa ja seurasi valmisteilla olevaa sote- ja maakuntauudistusta.

Kieliasiaien neuvottelupäivä

Neuvottelukunta järjesti toisen kieliasiaien neuvottelupäivän 3.10.2017. Tilaisuuden tarkoituksena oli jatkaa avointa vuoropuhelua eri kieliryhmien ja hallituksen välillä. Vuoden 2017 neuvottelupäivän pääteemoina olivat kielellisten oikeuksien toteutuminen ja kieliolot sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä maakuntahallinnossa. Neuvottelupäivään oli kutsuttu perhe- ja

peruspalveluministeri Annika Saarikko puhumaan kielellisten oikeuksien toteutumisesta sote-uudistuksessa. Sote-uudistus on kielellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta hyvin keskeinen hanke, ja siihen liittyvään lainsäädäntöön on sisällytetty muun muassa palveluiden kieltä ja asiakkaiden kielellisiä oikeuksia koskevia säännöksiä. Ministeri kiinnitti huomiota muun muassa osaavan ja kielitaitoisen henkilöstön puutteeseen sosiaali- ja terveyspalveluissa, erityisesti saamenkielisen henkilökunnan saatavuuteen. Hän totesi, että kielellisten oikeuksien toteutuminen on yksi sivistysvaltion mittareista ja että kielellisten oikeuksien täysimääräinen turvaaminen on myös nykyisen hallituksen tavoitteena.

Neuvottelupäivässä kuultiin lisäksi ministeriöiden virkamiesten alustuksia siitä, miten sote- ja maakuntauudistus käytännössä vaikuttaa kielellisiin oikeuksiin. Neuvotteleva virkamies Riitta Burrell sosiaali- ja terveysministeriöstä alusti aiheesta "Sote-uudistus ja kielellisten oikeuksien toteutuminen maakunnissa", hallitusneuvos Ilkka Turunen valtiovarainministeriöstä aiheesta "Maakuntalaki ja uudistukseen liittyvä valtion aluehallinnon uudelleenorganisointi" sekä neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson oikeusministeriöstä aiheesta "Demokratia ja osallistumisoikeudet maakuntalaissa".

Neuvottelupäivän aikana keskusteltiin suomen-, ruotsin-, saamen-, romanin-, viittoma- ja karjalankielisten sekä maahanmuuttajaryhmien esiin nostamista kysymyksistä. Perhe- ja peruspalveluministeri Saarikon lisäksi kysymyksiin olivat vastaamassa kieliasioiden kannalta keskeisimmät virkamiehet valtiovarainministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä oikeusministeriöstä. Kieliryhmien puheenvuoroja yhdisti huoli kielellisten oikeuksien toteutumisesta sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen sekä kieliryhmien vaikuttamismahdollisuuksista maakunnissa. Puheenvuoroissa nousivat esille erityisesti päivystyskysymys Pohjanmaalla, ruotsin- ja saamenkielitaitoisen ammattihenkilöstön saatavuus, viittomakielisten tulkkauspalvelut ja Kelan kilpailutus, viranomaisten asenteet erikielisiä asiakkaita kohtaan, tiedottaminen sote- ja maakuntauudistuksesta eri kielillä, sote- ja maakuntauudistuksen seurannan merkitys sekä yleinen tarve tarkastella Suomen perustuslakia ja kielilainsäädäntöä.

Neuvottelupäivään oli tällä kertaa kutsuttu Svenska Finlands folkting, Saamelaiskäräjät, Kolttien kyläkokous, Romaniasiaain neuvottelukunta, Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Kuurojen liitto ry, Finlandssvenska teckenspråkiga rf, Suomalaisuuden liitto ry, Karjalan kielen seura ry, Suojärven pitäjäseura ry, Selkokeskus sekä kieliasiaain neuvottelukunta ja ministeriöiden virkamiehiä.

Kieliasiaain neuvottelupäivä on tarkoitus järjestää jatkossakin vuosittain. Neuvottelupäivässä käsitellään ajankohtaisia teemoja, jotka liittyvät kieliasioihin ja kielellisiin oikeuksiin.

Kannanotot ja tiedotteet

Neuvottelukunta julkaisi oikeusministeriön verkkosivuilla 6.10.2017 julkilausuman, joka koski 3.10.2017 järjestetyn kieliasian neuvottelupäivän sisältöjä ja keskusteluja. Julkilausumassa nostettiin esille kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta keskeisiä kysymyksiä, joihin neuvottelukunta halusi keskustelun perusteella kiinnittää huomiota. Julkilausuma on toimintakertomuksen liitteenä.

Helsingissä 14.3.2018

Pirjo Hiidenmaa
Puheenjohtaja

Maria Soininen
Sihteeri

LIITE

JULKILAUSUMA 6.10.17

Kieliasiaain neuvottelukunta järjesti vuoden 2017 kieliasiaain neuvottelupäivän, jossa perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko keskusteli kieliryhmien kanssa SOTE-palveluista. Neuvottelukunta haluaa keskustelun perusteella kiinnittää huomiota seuraavaan:

KIELELLISET OIKEUDET ON OTETTAVA VAKAVASTI SOTE-UUDISTUKSESSA

Kielelliset oikeudet sosiaali- ja terveydenhuollossa eivät käytännössä toteudu lain tarkoittamalla tavalla. Ongelmaan on suhtauduttava vakavasti. Kielellisten oikeuksien toteutumisesta ei ole otettu lakiehdotuksissa riittävästi huomioon, mikä voi vaarantaa muiden oikeuksien toteutumisen ja hoidon laadun. Lisäksi kielellisiin oikeuksiin sosiaalihuollon palveluissa on kiinnitettävä enemmän huomiota. Hallituksen on laadittava suunnitelma siitä, miten tilanne saadaan korjattua.

Sote ja ruotsin kieli: Sosiaali- ja terveystalvaeluita ei ole katsottu kokonaisuutena. Rakennemalli on ongelmallinen, koska se vaikeuttaa ruotsinkielisten palveluiden koordinoimtia. Yksi esimerkki lainvalmistelun ongelmakohdistista on kiireellistä hoitoa koskevan lakiehdotuksen hyväksyminen. Kielelliset oikeudet tulee turvata siten, että päiivystykseen tulevan potilaan oikeudet on selkeästi määritetty ja oikeudet toteutuvat kaikissa hoidon vaiheissa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sekä Vaasan että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiireissä on turvattava laaja päiivystys.

Saamenkieliset palvelut: Saamenkielisillä tulisi olla sama mahdollisuus asioida saameksi saamelaisten kotiseutualueella, kuin suomen- ja ruotsinkielisillä on kaksikielisissä kunnissa. Tällöin tulkkaus kävisi ajan oloon tarpeettomaksi. Tämä on erityisen tärkeää sosiaali- ja terveystalvaeluissa, joissa myös korostuu saamelaiskulttuurin tuntemuksen merkitys. Saamenkielisten oikeus saada omakielisiä sosiaali- ja terveystalvaeluja tulee turvata lisäämällä saamenkielentaitoista henkilökuntaa. Samalla on muistettava, että kotiseutualueen ulkopuolella asuu 65 % saamelaisista. Heille tulisi järjestää saamenkieliset palvelut keskitetysti tai etäyhteyden kautta.

Viittomakieliset: Viittomakielisten oikeudet ovat unohtuneet sote-uudistuksessa. Kyse ei ole vain tulkkipalveluista vaan myös viittomakielisten palveluiden palveluketjuista. Tällä hetkellä esimerkiksi harkintavaltaa tulkin kutsumisessa käytetään potilaan intressien vastaisesti. Tulkkauspalvelujen järjestämisvastuun on oltava asiakkaalle selkeä. Uudistuksessa on selkeytettävä viittomakielisten tulkkauspalvelujen järjestely.

Demokratiavaje: Kielivähemmistön vaikuttamistoimielimet on perustuslakivaliokunnan lausunnon hengen mukaisesti (PeVL 26/2017 vp) vahvistettava lautakunnan kaltaisiksi toimielimiksi. Tämän lisäksi lautakunnalla tulee olla sellainen asema, että maakuntavaltuustolla on velvollisuus kuulla lautakuntaa sekä muita kieliryhmiä ja ryhtyä toimenpiteisiin näiden esiin nostamien epäkohtien korjaamiseksi.